

**IS-BWYLLGOR Y CABINET AR FATERION Y GYMRAEG
CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF**

7 MAI 2024

**ADRODDIAD BLYNYDDOL DRAFFT SAFONAU'R
GYMRAEG - I'W GYFLWYNO I GOMISIYNYDD Y
GYMRAEG
2023 – 2024**

**ADRODDIAD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A DIOGELWCH Y
CYHOEDD A GWASANAETHAU CYMUNED MEWN TRAFODAETH GYDA
DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG. RHYS LEWIS**

AWDURON: Louise Davies, Cyfarwyddwr Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd a
Gwasanaethau Cymuned
Nicola Lewis, Pennaeth Gwasanaethau Cymuned a'r
Gymraeg
Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg
Lisa Sheppard Thomas – Uwch Swyddog Cydymffurfio a
Pholisi - Y Gymraeg

1. DIBEN YR ADRODDIAD

- 1.1 Diben yr adroddiad yw cyflwyno copi o Adroddiad Blynyddol Drafft Safonau'r Gymraeg 2023-2024 i Is-bwyllgor y Cabinet ar faterion y Gymraeg.

2. ARGYMHELLION

Dyma'r argymhellion i aelodau Is-bwyllgor y Cabinet ar faterion y Gymraeg:

- 2.1 Nodi cynnwys yr adroddiad drafft;
- 2.2 Cymeradwyo'r adroddiad drafft fel bod modd i fersiwn derfynol gael ei chyhoeddi ar wefan Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, a chymeradwyo'r gwaith o sicrhau bod yr adroddiad terfynol ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr Awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2024 fan bellaf;
- 2.3 Cymeradwyo'r trefniadau ar gyfer rhoi gwybod i'r cyhoedd bod yr adroddiad blynyddol terfynol wedi cael ei gyhoeddi.

3. RHESYMAU DROS YR ARGYMHELLION

- 3.1 Mae'n ofynnol i'r Cyngor, o dan safon 158, 164 a 170 ei Hysbysiad Cydymffurfio a gafodd ei gyhoeddi o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i baratoi adroddiad ("adroddiad blynyddol") mewn perthynas â

phob blwyddyn ariannol, sy'n amlinellu'r ffordd mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r canlynol:

- y Safonau Darparu Gwasanaethau roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Llundio Polisiâu roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- y Safonau Gweithredol roedd y Cyngor o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw yn ystod y flwyddyn dan sylw.

4. CEFNDIR

- 4.1 Derbyniodd Cyngor Rhondda Cynon Taf ei Hysbysiad Cydymffurfio terfynol gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 30 Medi 2015. Roedd yr Hysbysiad yn ymdrin â'r ddyletswydd sydd ar y Cyngor i fodloni 171 o Safonau sy'n ymwneud â'r Gymraeg a gafodd eu pennu gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
- 4.2 Cafodd cais i herio 14 o'r Safonau ei gyflwyno i'r Comisiynydd ar 29 Mawrth 2016. Arweiniodd hyn at ohirio'r dyddiad gosod ar gyfer cyflawni agweddau o'r 3 safon (52, 58 a 64¹) tan 31 Mawrth 2018.
- 4.3 Mae'r adroddiad yn Atodiad 1 yn cwmpasu'r wythfed flwyddyn lawn o weithredu'r safonau - o 1 Ebrill 2023 i 31 Mawrth 2024. Rhaid i'r Cyngor gyhoeddi adroddiad terfynol ar ei wefan, a rhaid iddo fod ar gael ym mhob un o swyddfeydd yr awdurdod sydd ar agor i'r cyhoedd erbyn 30 Mehefin 2024, fan bellaf.
- 4.4 Mae'r Cyngor o dan ddyletswydd statudol i roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith ei fod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.
- 4.5. Yn ogystal â chydymffurfio â'r Safonau uchod yn 3.1, rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys y canlynol:
- nifer y cwynion a ddaeth i law yn ystod y flwyddyn sy'n ymwneud â chydymffurfiaeth y Cyngor â'r canlynol: (i) darparu gwasanaethau (ii) llunio polisiâu (iii) safonau gweithredu yr oedd o dan ddyletswydd i gydymffurfio â nhw;

¹ Safon 52 – doedd dim rhaid cydymffurfio'n llawn mewn perthynas â gwefannau ac eithrio'r wefan gorfforaethol tan 31/3/2018.

Safon 58 - cafodd y gofyniad i gydymffurfio'n llawn mewn perthynas â'r cyfryngau cymdeithasol, ac eithrio prif gyfrif cyfryngau cymdeithasol y Cyngor ei symud i 31/3/2018.

Safon 64 – cafodd meysydd sy'n dod o dan ddiffiniad 'gwasanaethau derbynfa' (er enghraifft llyfrgelloedd, canolfannau hamdden, ac ati) ac eithrio prif wasanaeth derbynfa'r Cyngor eu symud ymlaen i 31/8/2018.

- nifer y staff sy'n meddu ar sgiliau Cymraeg ar ddiwedd y flwyddyn dan sylw;
- nifer yr aelodau o staff a gymerodd ran yn y cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- canran yr aelodau o staff a gymerodd ran mewn cyrsiau hyfforddiant Cymraeg a gafodd eu cynnig yn ystod y flwyddyn dan sylw;
- nifer y swyddi newydd a gwag a gafodd eu hysbysebu gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn lle - (i) roedd sgiliau Cymraeg yn hanfodol, (ii) roedd hi'n ofynnol dysgu sgiliau Cymraeg ar ôl dechrau yn y swydd, (iii) roedd sgiliau Cymraeg yn ddymunol, neu (iv) doedd dim angen sgiliau Cymraeg yn ystod y flwyddyn dan sylw.

5. Y SEFYLLFA BRESENNOL

- 5.1 Mae'r adroddiad blynyddol drafft yn Atodiad 1 yn disgrifio'n fanwl y gwaith a wnaed gan y Cyngor dros y flwyddyn i sicrhau cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg.
- 5.2 Mae adrannau perthnasol o Hunanwerthusiadau Gwasanaethau 2023 – 2024 hefyd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad blynyddol drafft ar ôl cael eu hailgyflwyno yn 2021/2022 ar ôl y pandemig.
- 5.3 Er gwaethaf y pwysau ariannol cynyddol sy'n wynebu'r Cyngor a'r newidiadau i wasanaethau yn sgil hynny, bu llwyddiannau parhaus o ran cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Dyma rai o'r prosiectau sy'n werth eu nodi:
- Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Gwasanaethau Cymraeg i ddarparu cyngor polisi o ran y Gymraeg i Gyd-bwyllgor Corfforaethol newydd Deddwyrain Cymru. Argymhellwyd bod staff Gwasanaethau Cymraeg yn arwain ar hyn oherwydd eu henw da yn y maes;
 - Ymdriniwyd â chwynion a ddaeth i law drwy Gomisiynydd y Gymraeg mewn modd cadarnhaol, a lluniwyd adnoddau newydd o ganlyniad i hyn er mwyn gwella cydymffurfiaeth. Mewn un achos penderfynodd Swyddfa'r Comisiynydd beidio ag agor ymchwiliad i gŵyn gan fod y Cyngor yn gallu dangos ei fod wedi mynd ati'n rhagweithiol i unioni'r mater ar unwaith, ac nid oedd angen cymryd unrhyw gamau pellach;
 - Cafodd cyfres o Sesiynau Gwybodaeth ar Safonau'r Gymraeg eu cynllunio a'u cynnal gan staff yr Uned Gwasanaethau Gymraeg. Roedd modd i holl staff y Cyngor ymuno â'r sesiynau yma. Mae 552 aelod o staff wedi mynychu'r sesiynau hyd yma, gyda'r pynciau a drafodwyd yn cynnwys cyfieithu, asesiadau effaith ar y Gymraeg, recriwtio, gohebiaeth a threfnu cyfarfodydd;
 - Cymeradwyo cynllun gwarantu cyfweliad newydd ar gyfer ymgeiswyr am swyddi sydd â sgiliau Cymraeg Lefel 3 neu uwch;
 - Cynnydd yn nifer staff y Cyngor sy'n dysgu Cymraeg gyda thiwtor Cymraeg mewnol y Cyngor. Eleni dechreuodd 94 o aelodau staff ar eu

- taith i ddysgu Cymraeg.
- 5.4 Er gwaethaf y cynnydd da a wnaed gan y Cyngor, mae heriau'n parhau wrth i ni geisio gwella. Ymhlith y meysydd sy'n parhau i fod yn heriol mae'r canlynol:
- Yr angen parhaus i gynyddu nifer y staff sy'n siarad Cymraeg;
 - Monitro'n effeithiol unrhyw gamau lliniaru sydd wedi'u nodi mewn unrhyw Asesiad statudol o'r Effaith ar y Gymraeg;
 - Craffu'n effeithiol ar elfennau partneriaeth y Strategaeth 5 Mlynedd ar gyfer Hybu'r Gymraeg;
 - Hyfforddiant ac ymwybyddiaeth barhaus ynghylch Safonau'r Gymraeg.
- 5.5 Hyd yn oed yn wyneb rhai o'r heriau a nodwyd yn 5.4, mae adborth gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ystod cyfarfod blynyddol y Cyngor gyda'i Swyddog Gosod Safonau a Chydymffurfiaeth a gafodd ei gynnal yn Chwarter 3, 2023-2024 yn parhau i fod yn gadarnhaol iawn o ran y cynnydd a wnaed yn Rhondda Cynon Taf.

6. GOBLYGIADAU CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH / DYLETSWYDD ECONOMAIDD-GYMDEITHASOL

- 6.1 Mae'r adroddiad drafft yma wedi'i lunio mewn ymateb i ofyniad statudol Cyngor RhCT i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg 158, 164 a 170 a does dim angen cynnal asesiadau o'r fath.

7. GOBLYGIADAU'R GYMRAEG

- 7.1 Mae'r adroddiad drafft yma wedi'i lunio mewn ymateb i ofyniad statudol Cyngor RhCT i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg 158, 164 a 170 a does dim angen cynnal asesiadau o'r fath. Bydd cymeradwyo'r adroddiad drafft yma'n darparu tystiolaeth o'n cydymffurfiaeth i'r rheoleiddiwr.

8. YMGYNGHORI / CYFRANNU

- 8.1 Mae pwnc yr adroddiad drafft yma'n ymwneud â dyletswydd statudol ac felly does dim gofyniad i ymgynghori ar y mater yma.

9. GOBLYGIAD(AU) ARIANNOL

- 9.1 Does dim goblygiadau ariannol sy'n gysylltiedig â'r adroddiad drafft yma. Serch hynny, mae'n bosibl bydd costau ac adnoddau i'w pennu mewn perthynas â gweithredu unrhyw argymhellion gan Gomisiynydd y Gymraeg yn ogystal â pharhau i weithredu'r 171 o Safonau. Gallai peidio â chydymffurfio â Safon olygu cosbau ariannol o hyd at £5,000.

10. GOBLYGIAD(AU) CYFREITHIOL NEU DDEDDFWRIAETH A DRAFODWYD

- 10.1 Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015; Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 - mewn perthynas â Chymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn

ffynnu yn rheoleiddio'r maes gwaith yma.

11. CYSYLLTIADAU Â BLAENORIAETHAU CORFFORAETHOL A CHENEDLAETHOL YNGHYD Â'R DDEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL.

- 11.1 Mae'r Gymraeg yn thema drawstoriadol yn y Cynllun Corfforaethol ac yn effeithio ar yr holl flaenoriaethau corfforaethol gan fod angen i'r Cyngor gydymffurfio â'r Hysbysiad Cydymffurfio diwygiedig a gafodd ei gyhoeddi gan Gomisiynydd y Gymraeg ym Medi 2016.
- 11.2 Mae'r adroddiad blynyddol drafft yn amlinellu gwaith y Cyngor o ran cydymffurfio â safonau statudol o ran y Gymraeg a fydd yn cyfrannu at nod tymor hir Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r gwaith i gyflawni'r safonau hyn yn golygu cydweithio gyda phartneriaid a thrigolion i hwyluso ystod eang o gyfleoedd ar gyfer defnyddio'r Gymraeg mewn cymunedau ledled y sir. Bydd cyflawni'r safonau yn atal cwynion gan breswylwyr nad oedd cyfle iddyn nhw fanteisio ar wasanaethau yn y Gymraeg.
- 11.3 Mae cynnwys yr adroddiad drafft yn perthyn yn uniongyrchol i Nod 7 o'r Ddeddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Bydd cydymffurfio â'r safonau yn cefnogi normaleiddio'r Gymraeg ac yn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Bydd hyn hefyd yn cyfrannu at greu Cymru sy'n fwy cyfartal trwy ddarparu cyfleoedd i siaradwyr Cymraeg ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg, os ydyn nhw'n dymuno.

12. CASGLIAD

- 12.1 Dyma fydd y nawfed Adroddiad Blynyddol a gyhoeddwyd gan y Cyngor sy'n nodi'r ffordd mae wedi cydymffurfio â Safonau Statudol y Gymraeg a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru o dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r adroddiad yn amlinellu'r cynnydd da a wnaed gan feysydd gwasanaeth y Cyngor wrth ymgorffori trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg.
- 12.2 Caiff ei gydnabod bod rhaid gwneud rhagor o waith. Serch hynny, mae'r Cyngor yn hyderus bod y systemau a ddatblygwyd i fonitro cydymffurfiad yn gadarn a bod cymorth ar gael i feysydd gwasanaeth wella eu cyflawniad ymhellach lle bo angen.

Gwybodaeth Arall:

Pwyllgor Craffu Perthnasol:
Trosolwg a Chraffu

Swyddog(ion) Cyswllt - Nicola Lewis, Pennaeth Gwasanaethau Cymuned
a'r Gymraeg
Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg